

Édesapám

A keszthelyi temetőben magas talapzaton mellszobor áll, előtte márványtáblán ez olvasható:

Dr. Csik Ferenc
klinikai tanársegéd
1936-os olympia 100-es gyorsúszás bajnoka
1913–1945
„Itt élned, s halnod kell”

A betűk már megkoptak, a szavak jelentésén azonban nem fog az idő. Ma ugyanúgy szívbemarkoló, mint egykor, ismerősnek, ismeretlennek, és nekem is...

Nekem róla tudatos emlékem nem lehet, hisz amikor 1945 tavaszán a háború utolsó légitámadása során, Sopronban életét vesztette, egy éves múltam csupán. Ha kérdeznék, mit jelentett, mit jelent számomra ő, biztosan mást mondtam volna gyermekként, mint amit ma válaszolnék.

Édesanyám egyedül maradt, gyermekkoromat e nehéz esztendőök határozták meg. Bátyámmal Keszthelyen – nagymama gondoskodásától kísérve – jártunk iskolába, édesanyánk Budapesten dolgozott, hogy megélhessünk valahogy, így családunk – az 1950-as esztendőök félelmekkel, létbizonytalansággal terhelt Magyarországnak idején – többszörösen is szétszakadt. Nagymama folyvást édesapánkról mesélt, így varázsolta őt közénk. Mindent szerettem volna tudni róla, mégis az emlék súlya elől menekültem inkább. Az emlékezés folyamatos, nap mint nap való megmérettetésnek tűnt számomra. Tán ebből fakadt, hogy leszegett fejjel jártam minduntalan, s úgy tetszhetett, mintha „kívül” próbálnék maradni e számomra nem igazán felfogható s feldolgozható történeten.

Ha a sírt gondoztuk, még a táblára se néztem, lehet, a visszavonhatatlant akartam meg nem történtté tenni így. Máskor meg csak álltam, szemben a szoborral, csordultig tele szívvel, ám a szeretetet nem tudtam kire „pazarolni”. Feszített valami, aminek nevet adni nem tudhattam akkor, így az emléket próbáltam inkább elhessegetni néhanap, remélve, hogy ezzel a hiány szorítása is enged majd. Talán a kéz hiányzott, mely vezetni tud? Vagy a jókor jövő atyai szidás talán? Csupa jót meséltek róla, de – mert szinte „meseszerű” volt számomra az egész – lehet, épp e sok-sok jóval lettem képtelen gyermekként megbirkózni?

Keszthelyen történt. Emlékszem, megállított a strandon egy gyönyörű fiatal nő, hogy ismerte édesapámat. Pálmának hívták. Olyan volt, mint egy indián lány, életvidám, izmos, nevetett és vég nélkül mesélt, mesélt. Menekültem volna tőle, de nem hagyta. Mindig megszólított, mintha apámból lettem volna számára egy szelet. Ezt gyerekként is megéreztem, s bár jól esett s kíváncsivá tett minden szava, mégis visszatartott valami. Ma már nemcsak hallgatnám, kérdésekkel halmoznám el őt.

– „Ismertem Apádat, gyönyörű ember volt! Együtt úsztunk, de ő volt közülünk a legtehetségesebb. És a startfejese utánozhatatlan volt, és kértem, tanítson meg rá engem is!” – így mesélt.

Lementünk a szigetstrandra, ahol mély a víz, s menten meg is mutatta az ugrást nekem. Mindkét kezét mélyen leengedte a lábához, fejét egészen lefelé hajtva, kézzel indította a mozgást, laposan előrefelé, s már-már izgulni kezdtem, hogy mekkora hasas lesz ebből. De nem, mint a nyílvesző úgy fűrődött a vízbe. Aztán amikor jött kifelé, gesztikulált, magyarázott, hogy ezt apám hogyan, milyen türelmesen mutatta, tanította, míg végre neki is sikerült. Pálma a strandon élt szinte, mint aki a vízben született, akár a gyíkok, sütkérezett a napon és barna arcából világított a szeme. Talán tőle láttam először, hogy mit jelent víz- és napimádónak lenni, s hogy magam is azzá váltam, lehet, neki is köszönhetem.

Úszni Keszthelyen tanultam meg, a Balatonban, egyedül. Emlékszem, teljesen biztonságban tudtam magam, naphosszat lubickoltam. Képtelen voltam elfáradni, s nem fáztam a vízben. Azt hiszem, ehhez hasonlóan jól nem éreztem magam sehol. Ha igazi felüdülésre, testi-lelki újjászületésre vágyom, ma is úszni megyek. A víz maga a csoda, a víz számomra szerelem. Oldja a feszültséget, ráhangol a feladatokra, s közben egyszerűbb és érthető lesz az egész világ. Valamit hozhattam a génjeimben magammal, meglehet, ez az én apai örökségem. Ekként a hagyomány őrzése a víz olthatatlan szeretetét, a sportos életmódot, egészséges életvitelt is jelenti számomra, ezt adom tovább.

Egyik apai nagynéném Pesten lakott, Kuki néninek hívták. Mosolyt fakasztó nevéhez még a külseje is igazodott. Apró termetű, mély hangú, katonás modorú, ugyanakkor remek humorú s rendkívül művelt hölgy volt. Néha szívesen felkerestem némi kultúra-morzsák reményében. Közel a negyvenhez egy édesanyám-korú asszonyba botlottam nála, aki – miután Kuki néni Csik Ferkó leányaként mutatott be – nagy örömmel ölelt át, miközben én, a régi reflexeimnek engedelmességgel, leszegett fejjel dűnnyögtem valamit...

– *Miért szégyelled édesapádat?* – kérdezte, rátapintva a gyenge pontomra.
– *Tudod te egyáltalán, hogy milyen volt ő?!*

Akkor megint felszakadt a lelkem mélyéről a régi fájdalom, hisz annyira őszinte volt a kérdés.

– *Édesapáddal együtt jártam a Sportuszodába úszni, és ő volt a legcsendesebb, ballatlanul szerény, jó modorú ember. A többi vele egykorú nagy banggal, feltűnően viselkedett. Őt észre sem lebetett venni, s ha valaki nem tudta róla, hogy ő a bajnok, a viselkedése alapján nem is gondolhatta volna. Hát légy büszke az édesapádra, mert ő Valaki volt, ő azt valóban megérdemli!*

S még egy „véletlen” találkozást hadd említsek. Kismamaként dr. Heinisch Pál volt az orvosom. Felfigyelt a nevemre, és megkérdezte, hogy csak nem az úszó Csiknek lennék a rokona?

– A leánya – mondtam, a szokásos módon lehajtva a fejemet.

Amikor meghallotta, szinte repült felém az a hatalmas ember! Otthon meg édesanyám kezdett lelkendezni: „*Szent Isten, a Pepó!*” Igen ő. Szóval Pepó, ahogy az uszodában hívták, a lányaként kezelte, ő segítette világra mindkét gyermekemet. Szíve mélyéről elemi erővel törtek fel a múlt emlékei, és mesélte, hogy ő is olimpiai kerettag volt 1936-ban. De mindig hozzátette: „*Ferkó volt az igazi*”

2002 nyarán édesapám szekreter fiókjából a rég érintetlen, kézírásos naplója szinte „mesebeli” igazgyöngyként került elém. S amiben nem reménykedhettem: még ezer csodát rejtett a fiók. Előadásainak kéziratait, orvosi dolgozatokat, leveleket, még a Képes Sport megsárgult, régi-régi, 1941. február 6-án megjelent száma, egy számomra reveláció erejű rövid mondattal a címlapon: „szerkeszti Dr. Csik Ferenc”. Azt, hogy édesapám olimpiai bajnok úszó s orvos volt, tudtam persze korábban is, ám a gondolkodót, a tudatosan élő, a szó legnemesebb értelmében vett sportembert csak ezekből a kincsekből kezdhettem megismerni igazán.

Így aztán alkalom szülte, vagy botcsinálta kutatóként - esetemben szó szerint értendő – egy gyermek kíváncsiságával, s izgalmával indultam el, hogy megismerhessem azt az embert, akinek én az életemet is köszönhetem. Az Országos Széchényi Könyvtárban a régi Képes Sport összefűzött példányait forgattam először, majd a korabeli históriáról számot adó könyvek között találtam hosszú ideig. Feladatomnak éreztem, hogy önmagam, családom, a sportot szerető s a példákra vágyó utókor számára is felmutassam, megörökítsem, elmeséljem mindazt, aminek összegzésére Csik Ferencnek nem maradt ideje már, s ami előbb vagy utóbb feledésbe veszne mindenestől.

Mindezek alapján írtam még 2003-ban „*A test és lélek harmóniájában, Csik Ferenc emlékezete*” címmel a könyvet róla, amelyben szerettem volna bemutatni ezt a kivételesen teljes életet, egyúttal választ keresve arra is, hogyan volt képes a számára kiszabott alig harminckét esztendőbe egy hosszú életre való belesűríteni. Lehet, érezte, hogy sürgeti az idő? Egy példáról s egy emberről akartam beszélni, aki világszínvonalú sportoló, a Testnevelési Főiskola tanára, orvosi szaklap felelős kiadója, belgyógyász-, sportorvos, klinikai tanársegéd, a Képes Sport főszerkesztője, példamutató családi életet élő férj és apa volt szinte egy időben!

Ma már egészen bizonyosan tudom, hogy édesapám mögöttem áll. Előfordult, hogy a teljes reménytelenség állapotában, mikor már majdnem elvesztettem minden hitemet s tanácstalanul álltam, ő jutott eszembe. Nem szabad feladni, higgadtan össze kell szedni a gondolatokat és a feladatra összpontosítani, nem csüggedni, kondícióra ügyelni..., szóval, mintha beszélt volna hozzám, s lám, váratlanul jött egy új lehetőség, szinte az utolsó pillanatban. A láthatatlan kéz – az ő keze, amit annyira szerettem volna gyermekként fogni egykor – mindig segített, s én belevágtam abba, amit adott az élet, ha túl nehéz feladatnak tűnt, akkor is. Ez a példa nevelt arra, hogy igyekezzem mindig, minden körülmények között, a legjobb tudásom szerint helytállni. Csik Ferenc a bajnok, Csik Ferenc az ember emlékezete, példája életfilozófia is számomra ma már, és végre ki merem mondani: *büszke vagyok Rád, Édesapám!*

(Csik Ferenc 100 esztendeje született. Szülővárosában, Kaposváron sétányt, Sopronban és Keszthelyen uszodát, Várpalotán parkot neveztek el róla. Budapesten a Csik Ferenc Általános Iskola és Gimnázium névadója, Kaposváron és Sopronban tiszteletére évente emlék úszóversenyt rendeznek. 2005-ben posztumusz Magyar Örökség-díjban részesült.)